

CONSTELAȚII DE EXPECTANȚE VIS-A-VIS DE CADRUL DIDACTIC CONTEMPORAN

Silvia BRICEAG, conferențiar universitar, doctor în psihologie
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Moldova

Abstract: The arguments that justify the actuality of this research are the changes made in society, the prognosis of the acceleration of the changes in the following stages, which impose not only the adaptation of the educational systems to the new economic, social, cultural and scientific realities but also the training within these systems Of the capacity for continuous regulation and self-perpetuation of adaptability, manifested by both actors of the educational process (pedagogue-student). In this research, we will actually try to find out what are the expectation of the pupils in several cycles of education, compared to the contemporary didactic framework. Today we find that there is an interdependent relationship between teacher and student between the teacher and the pupil, the formation of goals, the ideals for the future.

Argumentele prin care este justificată actualitatea acestei cercetări sunt schimbările produse în societate, prognoza accelerării schimbărilor în etapele ce vor urma, care impun ca necesară nu numai adaptarea sistemelor educative la noile realități economice, sociale, culturale și științifice, ci și formarea în cadrul acestor sisteme a capacității de reglare continuă și de autoperpetuare a adaptabilității, manifestată de ambii actori ai procesului educațional (pedagog-elev).

Ce sunt expectanțele și care este locul și rolul lor în sfera pedagogică? Expectanța este probabilitatea subiectivă sau ipoteza implicată ori explicită privind apariția unui rezultat, voluntar sau nu, ca urmare a unui anumit comportament; ea are o importanță deosebită în organizarea câmpului cognitiv al persoanei, în procesul de structurare a situației în care se găsește și în alegerea comportamentului ce va fi actualizat din repertoriul comportamentelor sale potențiale. (Bandura, 1991).

În interacțiunile cotidiene, oamenii utilizează adesea credințe și expectanțe despre ceilalți ca să-și ghideze conduitele. Acțiunile lor pot face ca partenerii să se comporte în așa fel încât să confirme expectanțele inițiale. Dar se poate întâmpla și altfel, atunci când oamenii au prea mari sau prea mici expectanțe față de alții, acest moment influențând relațiile și atitudinile dintre ei.

În relația profesor elev, influențele trebuie văzute ca bidirecționale, chiar dacă diferența de statut, considerabilă, ne împiedică să-l privim pe elev ca sursa de influență. Nu numai expectanțele profesorilor au efect asupra comportamentului elevilor, ci și expectanțele elevilor pot modela, în anumite limite, evoluția profesorilor în fața clasei [2, p. 59].

În cercetarea dată vom încerca, de fapt, să aflăm care sunt expectanțele elevilor din mai multe cicluri de învățământ, față de cadrul didactic contemporan. Astăzi observăm că între profesor și elev există o legătură interdependentă de formare – dezvoltare a personalității elevului, de formare a unor scopuri, idealuri pentru viitor.

Am pornit de la **ipoteza** conforma căreia societatea contemporană introduce mai multe modificări la nivelul expectanțelor față de cadrul didactic. Presupunem că expectanțele vis – a – vis de cadrul didactic se diferențiază după gen și după ciclul de învățământ.

Lotul experimental antrenat în investigație a fost constituit din 150 subiecți din instituții preuniversitare și universitare. Din ei 50 de subiecți sunt din Gimnaziul „Grigore Vieru” din satul Heciul Nou, raionul Sîngerei, 50 de subiecți sunt de la Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din orașul Sîngerei și 50 de subiecți de la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte.

În calitate de instrument de cercetare a fost elaborat un chestionar prin intermediul căruia am încercat să stabilim expectanțele subiecților față de cadrul didactic contemporan.

Rezultate și comentarii

Aplicând chestionarul asupra subiecților din ciclul gimnazial și analizând diferențial rezultatele obținute am ajuns la concluzia că fetele chestionate susțin că profesorul trebuie să posede următoarele calități în ordine descrescătoare: de a fi bun (100%), competent (93%), răbdător(30%), sincer (27%), înțelegător (20%), atent(20%), optimist (17%), blând (13%).

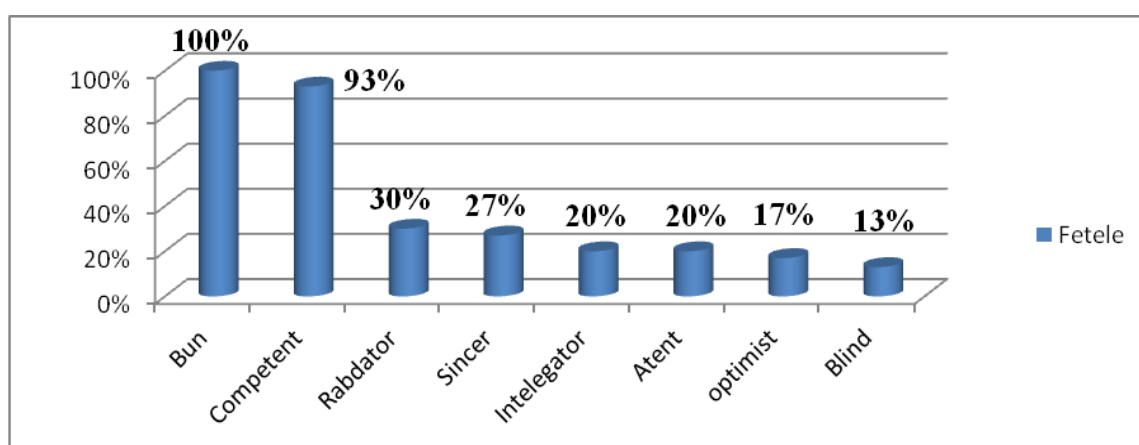

Fig. 1. Calitățile de personalitate ale cadrului didactic expectate de fete din ciclul gimnazial

Pe când băieții, expectează următoarele calități de personalitate ale cadrului didactic: bun (100%), competent (50%), înțelegător(50%), sincer (40%), stilat (35%), glumeț (25%), atent (25%).

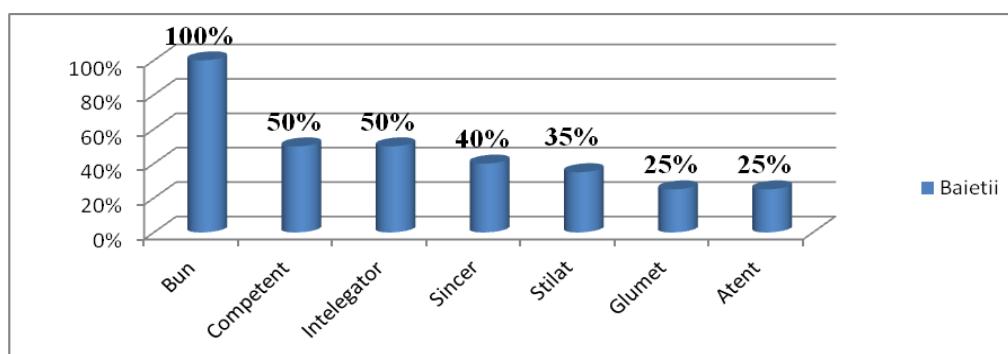

Fig. 2. Calități de personalitate ale cadrului didactic expectate de băieți din ciclul gimnazial

Prin urmare, putem observa că există diferențe de gen la nivelul calităților expectate așa că fetele remarcă mai mult blândețea, optimismul, răbdarea, pe cînd băieții pun accent pe calitățile- stilat și glumeț. De rînd cu acestea la ambele genuri descoperim calități comune cum ar fi: amabilitatea, competența, sinceritatea, mărinimia și atenția.

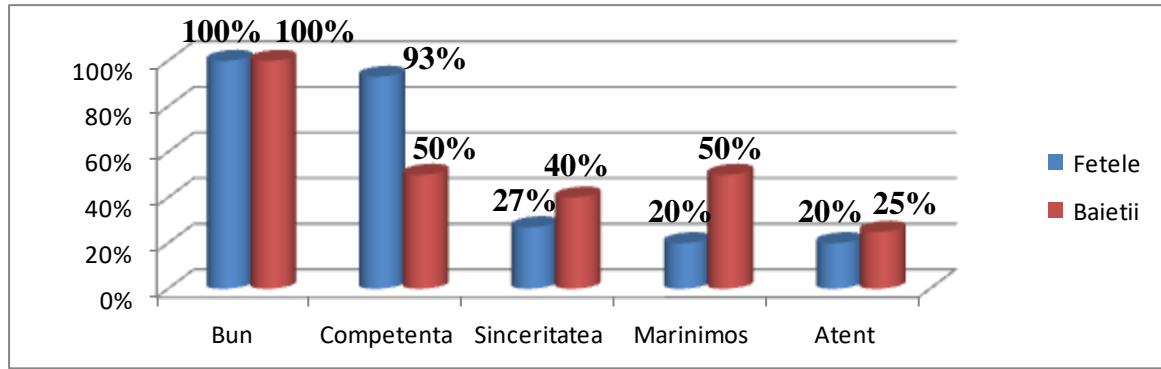

Fig. 3. Comparația dintre calitățile de per

sonalitate ale cadrului didactic expectate de fete și băieți din ciclul gimnazial

Dacă analizăm rezultatele aceluiași chestionar aplicat în ciclul liceal observăm că fetele au pus accent pe următoarele calități: competent (80%), înțelegător (60%), comunicabil (40%), obiectiv (32%), bun (24%), răbdător (20%).

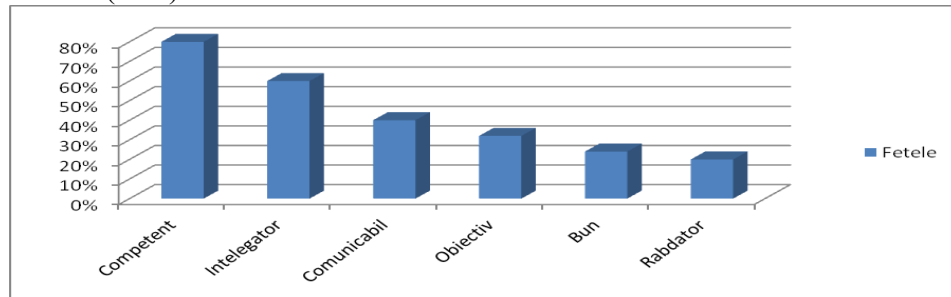

Fig. 4. Calitățile de personalitate ale cadrului didactic expectate de fete din ciclul liceal

Băieții au evidențiat următoarele expectanțe față de cadrul didactic: competent (60%), obiectiv și răbdător a câte 48% fiecare, sever, prietenos și optimist a câte 20%, muncitor (16%).

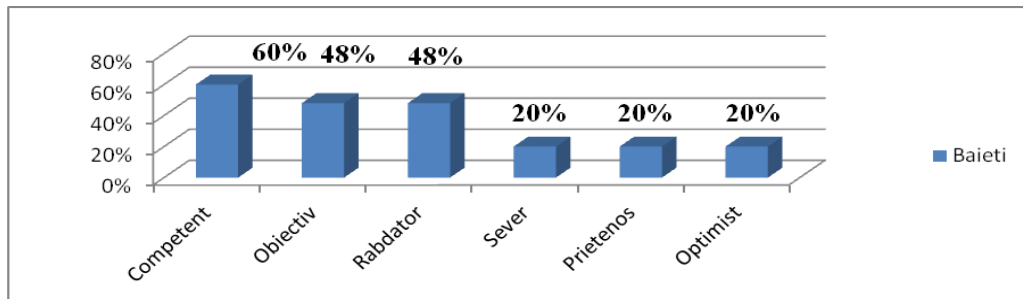

Fig. 5. Calitățile de personalitate ale cadrului didactic expectate de băieți din ciclul liceal

Diferențele de gen sunt reprezentate în Figura 6. Analizând diagrama observăm că 80% din fete dau preferință competenței profesorului, și doar 60% din băieții acordă o atenție acestei calități. Băieții pun accent pe obiectivitate (48%) și răbdare (48%) comparativ cu fetele care acordă doar 32% pentru obiectivitate și 20% pentru răbdare.

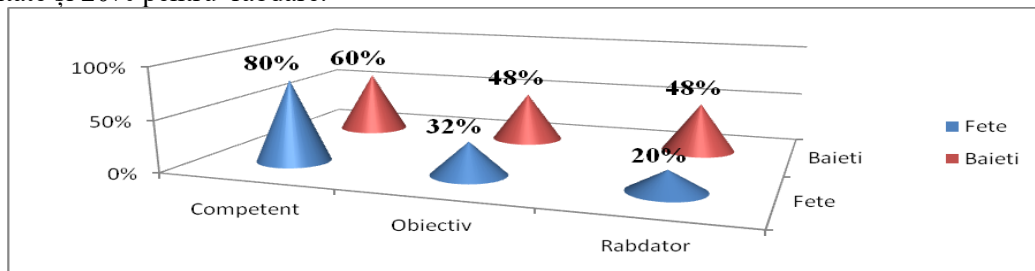

Fig. 6. Comparația dintre calitățile de personalitate ale cadrului didactic, expectate de fete și băieți din ciclul liceal

Rezultatele obținute de pe urma aplicării chestionarului asupra studenților de la Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte scot în evidență existența diferențelor de gen la nivel de expectații față de cadrul didactic universitar. Fetele au menționat următoarele expectații: cunoștințe (60%), competența (50%), înțelegerea (50%), sincer (50%), bun (43,33%), responsabil(43,33%), punctual (30%), răbdător(30%), obiectiv (26,33%).

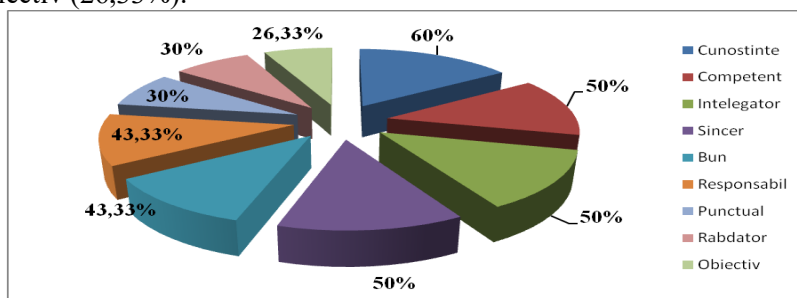

Fig. 7. Calități de personalitate ale cadrului didactic expectate de fete din ciclul superior

Băieții de la facultate evidențiază următoarele calități de personalitate ce le preferă la un cadru didactic: competent (90%), responsabil (70%), obiectiv (50%), amabil (40%), înțelegător (40%), empatic (25%).

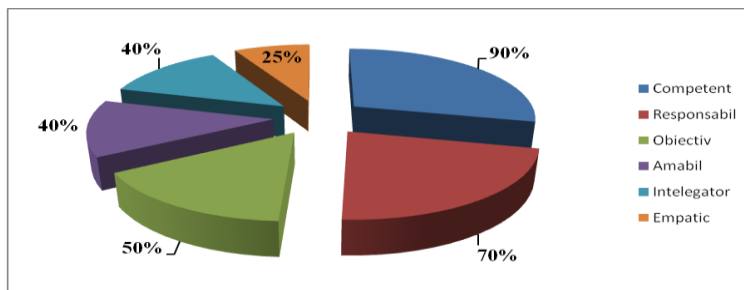

Fig. 8. Calități de personalitate ale cadrului didactic expectate de băieți din ciclul superior

Realizând o comparație între calitățile de personalitate preferate de studenți, în funcție de gen, observăm că băieții preferă cu 40% mai mult competența profesorului decât fetele. La fel băieții preferă cu circa 30% mai mult responsabilitatea pedagogului în comparație cu fetele. Fetele preferă cu 10% mai mult înțelegerea profesorului decât băieții. Observăm că la același nivel este preferată obiectivitatea cadrului didactic.

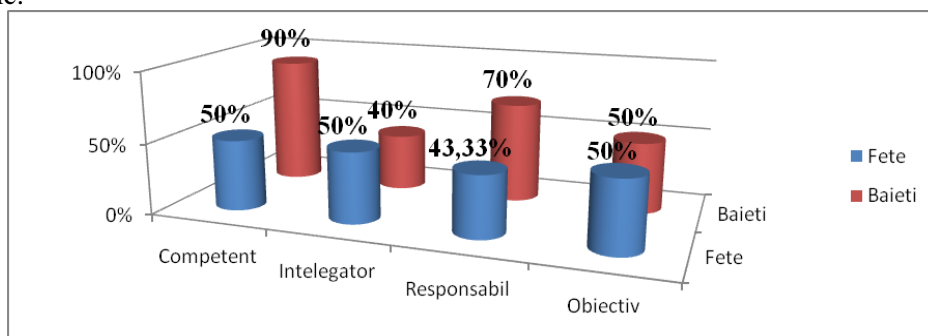

Fig.9. Calitățile de personalitate ale cadrului didactic expectate de băieți și fete din ciclul superior

Dacă e să efectuăm o retrospectivă asupra diagramelor (Fig. 3, 6, 9) observăm că subiecții din cele trei cicluri de învățământ pun mare accent pe competența cadrului didactic. Pe lângă competență, elevii din gimnaziu apreciază și anumite calități de personalitate ale cadrului didactic cum ar fi : bunătatea, sinceritatea, mărinimia, atenția, manifestate în cadrul lecțiilor. Elevii din liceu apreciază obiectivitatea și răbdarea profesorului, iar studenții de la facultate apreciază înțelegerea, responsabilitatea și obiectivitatea cadrului didactic contemporan. Observăm că elevii din liceu și studenții au nominalizat o calitate comună a profesorului, și anume: obiectivitatea acestuia manifestată în cadrul lecțiilor, și nu doar față de aprecierea cu note a elevilor ci și față de însăși personalitatea acestora. Datele obținute ne permit să conchidem că expectanțele studenților față de cadrul didactic se exprimă nu atât prin calitățile

profesionale ale acestuia, cât prin calități pur omenești cum ar fi: înțelegător, sincer, bun, răbdător, amabil, empatic.

Remarcăm că cea mai apreciată calitate de ambele genuri este competența cadrului didactic. La același nivel fetele apreciază și înțelegerea profesorului manifestată față de ele, pe când băieții nu pun accent pe această calitate. O expectanță pe care o regăsim la ambele genuri este optimismul profesorului.

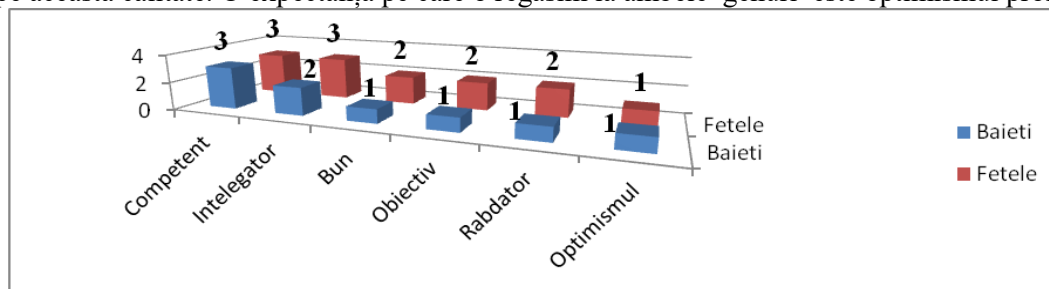

Fig. 10. Calitățile preferate de personalitatea cadrului didactic în funcție de gen

La următoarea etapă a cercetării subiecții experimentați au fost rugați să evalueze competențele psihopedagogice ale cadrului didactic. Apreciind competențele psihopedagogice ale cadrului didactic manifestate foarte des în cadrul lecțiilor, elevii din ciclul gimnazial pun accent pe: ascultarea activă, bunăvoința. Competențe psihopedagogice manifestate des sunt: dominarea, empatia, implicarea în procesul didactic, activitatea în grup, capacitatea de a activa clasa, susținerea elevilor, ocolirea situațiilor de conflict, evitarea situațiilor de conflict. Competențele ce se manifestă la nivel mediu sunt: activitatea individuală, rezistența la stres, oboseala, vivacitatea, colaborarea, compromisul, varietatea tipurilor de activitate.

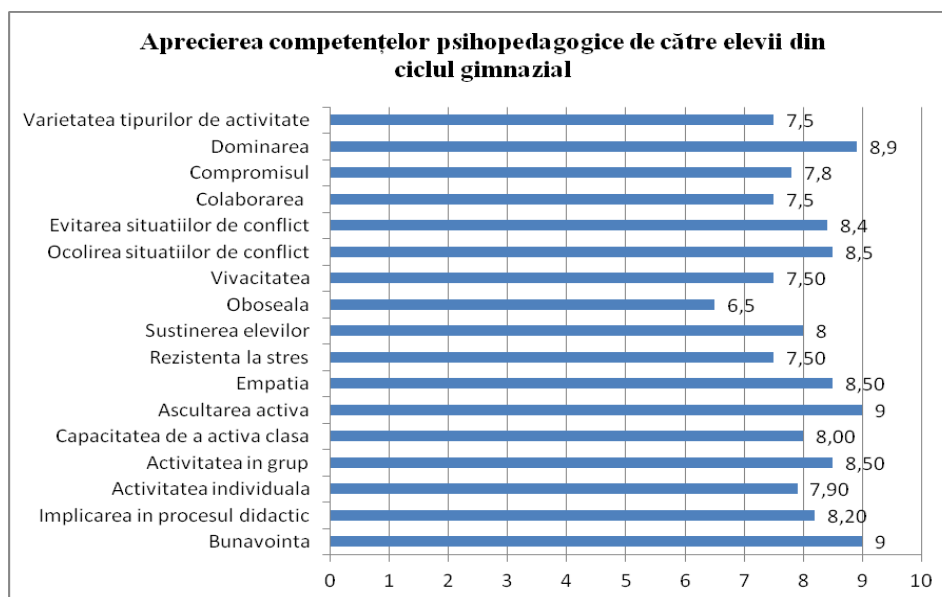

Fig. 11. Aprecierea competențelor psihopedagogice ale cadrului didactic de către elevii din ciclul gimnazial

Analizând Figura 12 observăm că elevii din ciclul liceal evidențiază următoarele competențe psihopedagogice manifestate foarte des în cadrul lecțiilor: bunăvoința, empatia și compromisul.

Competențele psihopedagogice manifestate des în timpul orelor sunt: vivacitatea, implicarea în procesul didactic, activitatea individuală, activitatea în grup, capacitatea de a activa clasa, ascultarea activă, susținerea elevilor, colaborarea și varietatea tipurilor de activitate.

Iar competențe psihopedagogice manifestate la nivel mediu sunt: ocolirea situațiilor de conflict, evitarea situațiilor de conflict, rezistența la stres, oboseala și dominarea.

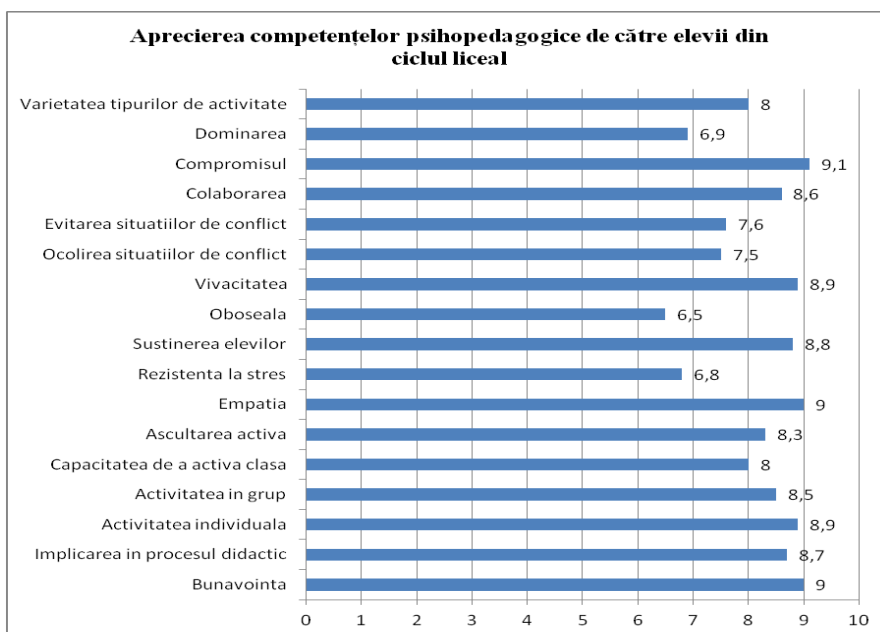

Fig.12. *Aprecierea competențelor psihopedagogice ale cadrului didactic de către elevii din ciclul liceal*

Nivelul aprecierii competențelor psihopedagogice de către studenții Facultății de Științe ale Educației, Psihologie și Arte este reflectat în Figura 13. Studenții au evidențiat următoarele competențe ce se manifestă *permanent* în cadrul orelor: ascultarea activă, implicarea în procesul didactic, compromisul, bunavoința. Competențe psihopedagogice ce se manifestă *des* sunt: activitatea individuală, empatia, vivacitatea, evitarea situațiilor de conflict, colaborarea, dominarea. Iar competențele psihopedagogice ce se manifestă la un *nivel mediu* sunt: ocolirea situațiilor de conflict; rezistența la stres; activitatea în grup; capacitatea de a activa clasa; susținerea studenților; oboseala și varietatea tipurilor de activitate.

Fig. 13. *Aprecierea competențelor psihopedagogice ale cadrului didactic de către studenți*

Efectuând o comparație a datelor obținute, observăm că elevii de la toate cele trei cicluri au apreciat la cote maxime competențele psihopedagogice: bunavoința, ascultare activă. Competențele

psihopedagogice manifestate des în cadrul lecțiilor în cea mai mare parte coincid cu mici diferențe. Iar competența întâlnită la toate trei cicluri de învățământ care se manifestă la nivel mediu este oboseala profesorului. De aici conchidem că profesorii, indiferent de ciclul de învățământ, demonstrează oboseală și vulnerabilitate sporită la stres.

Răspunzând la întrebarea: „Ce vă nemulțumește în primul rând la un profesor?” elevii din ciclul gimnazial nominalizează următoarele nemulțumiri în ordine descrescătoare, după cum urmează: băieții evidențiază neobiectivitate (60%), stilul autoritar (40%), teme multe pentru acasă (30%), neînțelegător (25%) și neiertător (15%).

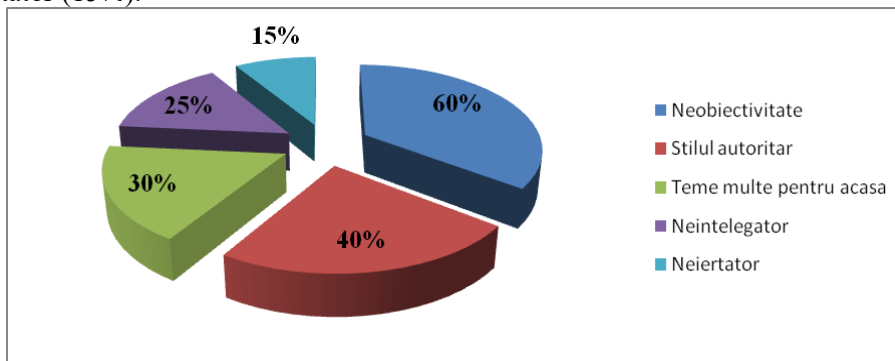

Fig. 14. Nemulțumirile față de profesor, ciclul gimnazial (băieți)

Fetele indică următoarele nemulțumiri față de cadrul didactic: stilul autoritar (80%), neobiectivitate (76,66%), teme multe pentru acasă (36,66%), neexplicit (33,33%) și nu oferă ajutor (16,66%).

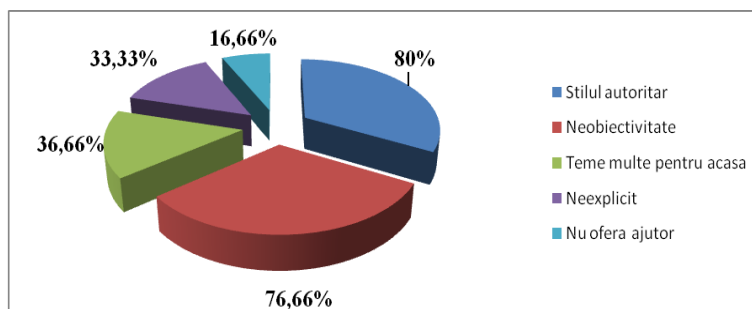

Fig. 15. Nemulțumirile față de profesor, ciclul gimnazial (fete)

Prin comparație descoperim că atât băieții cât și fetele sunt nemulțumiți de neobiectivitatea cadrului didactic dar și teme multe pentru acasă. Totodată observăm și diferențe, așa băieții menționează că profesorul este neînțelegător și neiertător, pe când fetele sunt nemulțumite că profesorul nu este explicit și nu oferă ajutor. Fetele sunt mai nemulțumite de stilul autoritar adoptat de cadrul didactic decât băieții.

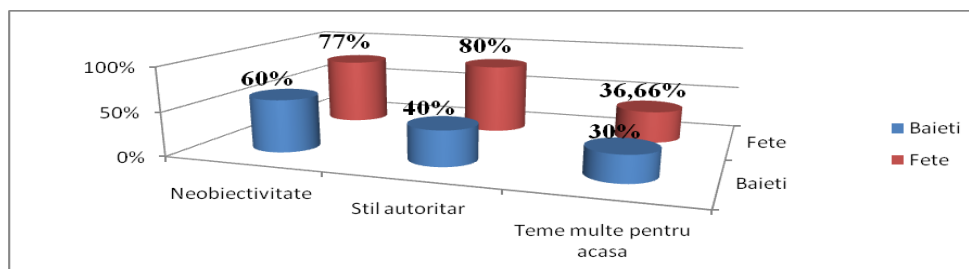

Fig. 16. Nemulțumirile față de cadrul didactic, ciclul gimnazial (fete, băieți)

Elevii din ciclul liceal au specificat nemulțumirile lor față de cadrul didactic după cum urmează: fetele nominalizează următoarele: stil autoritar (48%), neobiectivitate (32%), teme multe pentru acasă (23,33%), felul de comunicare (20%), stilul vestimentar (20%). Din rezultatele obținute observăm că deja în ciclul liceal se atrage o deosebită atenție și stilului vestimentar al profesorului și felului de comunicare al acestuia; felul de comunicare al profesorului nu doar în transmiterea cunoștințelor, dar și în diverse activități extracurriculare.

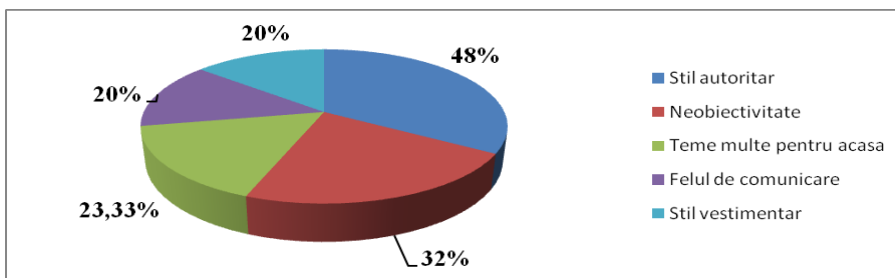

Fig.17. Nemulțumirile față de profesor, ciclul liceal (fete)

Băieții precizează următoarele nemulțumiri față de cadrul didactic: stil autoritar (35%), teme multe pentru acasă (32%) neobiectivitate (24%), manipularea (16%) și incompetența (12%).

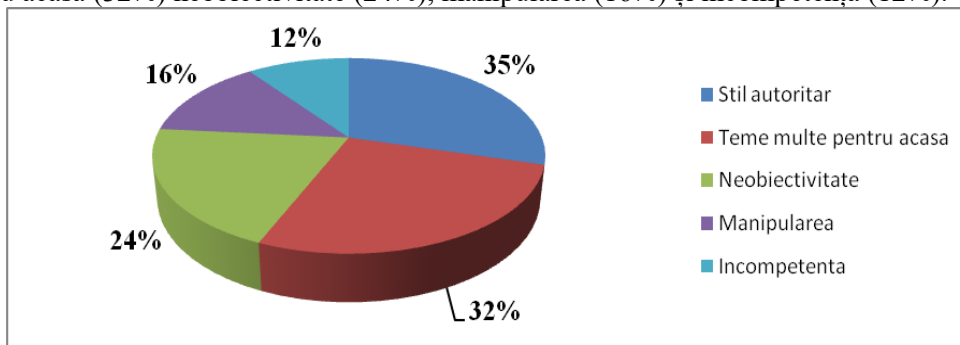

Fig. 18. Nemulțumirile față de profesor, ciclul liceal (băieți)

Diferențele gender a nemulțumirilor față de profesor a elevilor ciclului liceal, după cum observăm, sunt nesemnificative.

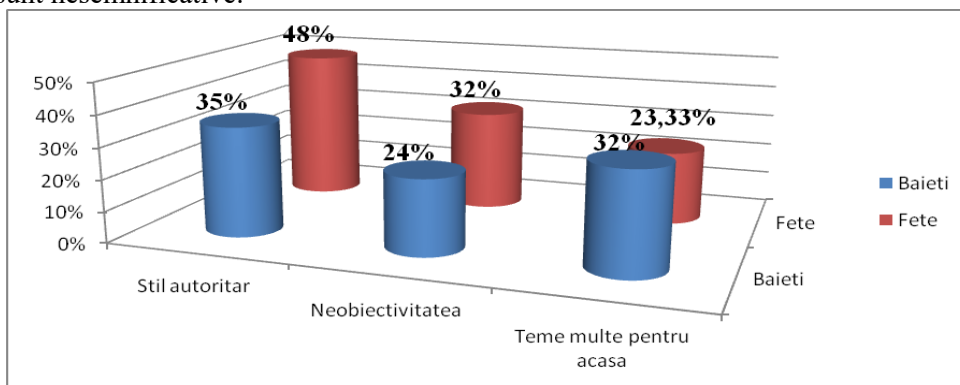

Fig. 19. Nemulțumirile față de profesor, ciclul liceal (băieți, fete)

Studentii au evidențiat următoarele nemulțumiri față de cadrul didactic: fetele - neobiectivitate (66,66%), stil de predare (36,66%), incompetența (33,33%), discriminarea studenților (23,33%).

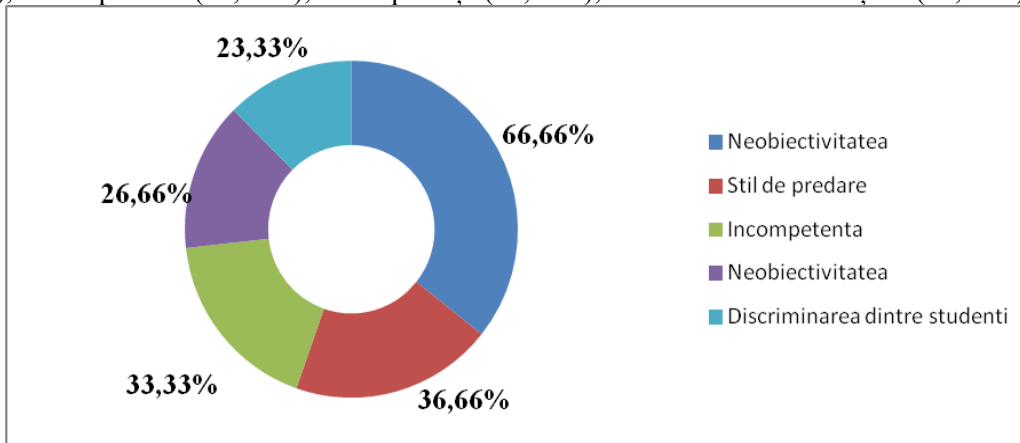

Fig. 20. Nemulțumirile față de cadrul didactic, studenți (fete)

Băieții remarcă următoarele nemulțumiri față de profesorul contemporan: neobiectivitate (80%), stil de predare (50%), supraaprecierea și incompetența (40%), felul de comunicare (35%). În cadrul activității de predare – învățare remarcăm că studenții nu apreciază profesorul care manifestă neobiectivitate, nu doar față de note, dar și față de personalitatea acestora.

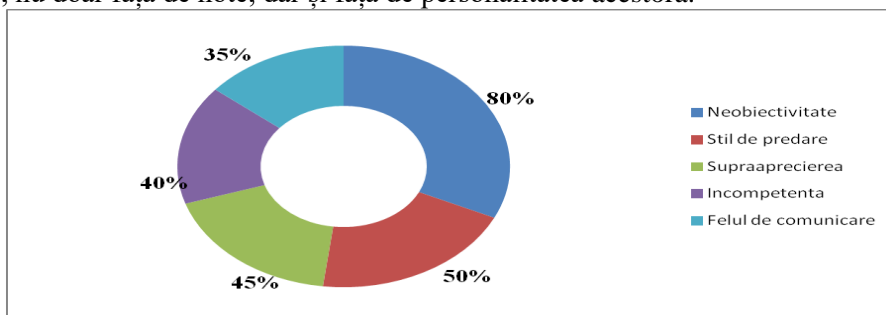

Fig. 21. Nemulțumirile față de cadrul didactic studenți (băieți)

Efectuând o comparație între răspunsurile ambelor genuri observăm că cel mai mult studenții sunt nemulțumiți de neobiectivitatea profesorului, după care urmează stilul de predare și incompetența manifestată în cadrul lecțiilor.

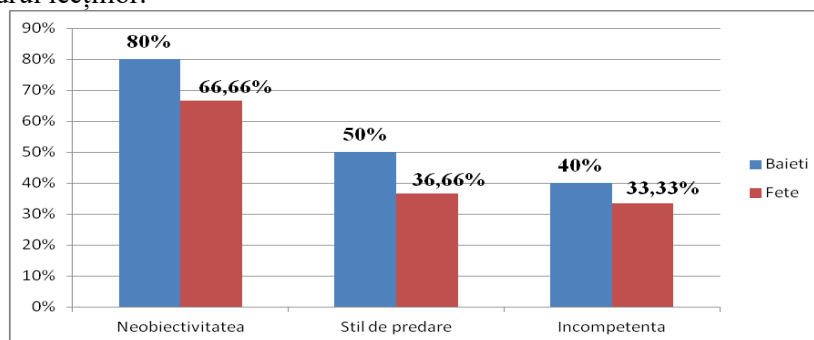

Fig. 22. Corelația dintre nemulțumirile față de profesor nominalizate de studenți (băieți, fete)

Dacă am încerca să ierarhizăm nemulțumirile elevilor în dependență de ciclul de învățământ atunci am putea remarca că cei mai nemulțumiți de neobiectivitatea cadrului didactic sunt subiecții din ciclul superior (73,3%), după care urmează cei din ciclul gimnazial (68,5) și apoi cei din ciclul liceal (42%).

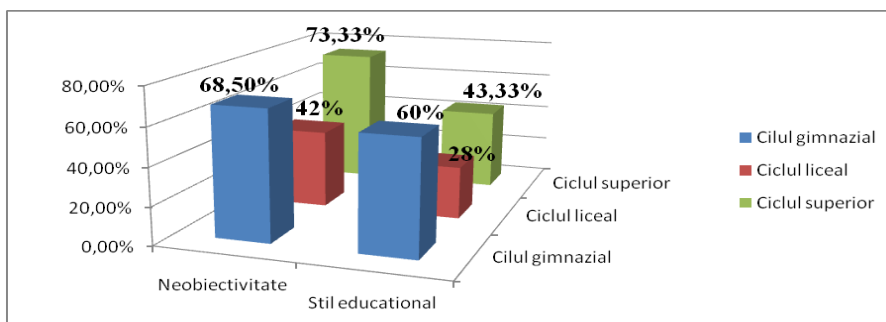
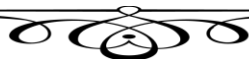

Fig. 23. Comparația dintre nemulțumirile față de profesor nominalizate în funcție de ciclul de învățământ

Concluzii:

Profesia de pedagog este, desigur, una încărcată de tensiuni. Pentru a face față atîtor exigențe din partea societății contemporane ar fi bine ca un cadru didactic să-și cunoască potentialul propriu dar și limitele. Actualul cadru didactic s-a pomenit în situația „când elevii nu mai sunt foarte interesați să învețe; mulți dintre ei nu mai arată față de profesori respectul cuvenit; metodele pedagogice active nu pot fi utilizate tot timpul și la toate disciplinele, deoarece acestea cer timp, iar programa trebuie parcursă; chiar dacă dascălul încearcă să introducă inovații în modul de organizare a învățării, standardele de evaluare de multe ori nu îl avantajează; unele manuale alternative nu sunt realizate corect; mulți părinți nu au timp sau chiar nu vor să se preocupe de situația școlară a copiilor lor, iar multe dintre cele mai importante cauze ale eșecului școlar sunt cele familiale; în unele școli nu se pot dezvolta programe

extrașcolare deoarece nu sunt resurse”- zicea prof. Jana Popa, de la Colegiul Tehnic „Dorin Pavel”, Alba Iulia. Ne convingem prin propria experiență că aceste situații nu sunt străine nici pentru cadrele didactice din RM. În aceste condiții misiunea cadrului didactic contemporan se complică, moment observat și în investigația realizată de noi.

Actualmente nu mai este destul doar să fii competent, elevii așteptând de la dascăl ca acesta să demonstreze:

- vivacitate;
- bunavoință;
- compromis;
- empatie;
- colaborare etc.

În opinia noastră descoperirea expectanțelor elevilor față de cadrul didactic ar fi una din soluțiile care ar facilita relația pedagog-elev și ar spori gradul de respect față de această profesie. Nu în ultimul rând, cunoașterea expectanțelor, ar diminua tensiunile pe care le suportă un cadru didactic atunci când relațiile lui cu elevii nu sunt unele de calitate.

Referințe bibliografice:

1. Briceag S. Învățătorul contemporan și reprezentarea lui socială. In: Reforma învățământului: teorie și practică. Conferința științifico-practică internațională. Bălți, 2002, p. 8-11.
2. Dafinoiu I. Sugestie și hipnoza. București: Științifică și Tehnică, 1996.
3. Бандура А. Теория социального научения. СПб.: Евразия, 2000. 320 с.